

N.Y.C. TIME

זמן הדלקת נרות ער"ה - 6:17

סוף זמני ק"ש א' דר"ה - 9:14

9:50 -

סוף זמן תפלה - 10:48

דף היומי לא' דר"ה: ב"ב ק'

בס"ד, ערב ראש השנה של שנת תשפ"ה לפ"ק

ראש השנה - פרשת האזינו

זהו, אמר אב"ד וואליא, פירוש הפסוק: "איכה ירדוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה" - בזמן שישראל עושים רצונו של מקום, אזי הם מצליחים במלחמות נגד אויביהם, עד שאחד ירדוף אלף ושנים יניסו רבבה. ואילו בזמן שאינם עושים רצונו של מקום - רודפים אותם מפחד, שמה יגרמו רעה, אחד לאלף ושנים לרבבה ...

"הוא והושע בן נון" (לב:מד). וכותב רש"י: ולמה קורוהו כאן 'הושע'? לאמר שלא זחה דעתו עליו, שאע"פ שניתנה לו גדולה, השפיל עצמו כאשר מתחילתו.

בספר פענח רזא מובא מהבכור שור: תימה, למה קראו כאן בשם הושע. וי"ל, דמה שקראו משה 'הושע', כדכתיב "ויקרא משה להושע בן נון 'הושע'", הוא מטעם שכתבנו במקומו, שכן דרך השרים ומלכים לשנות שמות משרתייהם הנאמנים כרצונם כשבאים לשירותם, כביוסף דניאל חנניא מישראל ועזריה. הנה עתה במקום הזה יצא יהושע משירותו של משה ונעשה הוא המלך, חזר לשמו הראשון.

בספר טללי אורות - שנים מקרא איתא: בספר לוי חן - אור יקרות לכנדי הב"ח, נותן טעם נוסף מדוע נקרא כאן יהושע בשם 'הושע'.

נאמר במדרש (ב"ר פמ"ז:א): יו"ד שנטל הקב"ה מ'שרי' היה טס ופורח לפני כסאו של הקב"ה. אמר לפניו, רבש"ע, בשביל שאני קטנה שבאותיות הוצאתני משרה הצדוקת? א"ל הקב"ה, לשעבר היית בשמה של נקבה ובסופן של אותיות, עכשיו אני נותןך בשמו של זכר ובראשן של אותיות, שנאמר (במדבר יג:טז) "ויקרא משה להושע בן נון 'הושע'".

והנה על שינוי שמה של 'שרי' ל'שרה', אמרו חז"ל (ברכות יג): בתחילה נעשית שרי לאומתה, ולבסוף נעשית שרה לכל העולם כולו. אמנם, שם זה יש לו משמעות רק בחיי חיותה, שהרי לאחר מיתה שוב אין מושג של שררה, וכמו שדרשו במדרש (קה"ר ח:ח) "ואין שלטון ביום המות", א"ר לוי, קרוב לחמשים ושנים פעמים כתיב 'והמלך דוד'. כיון שנטה למות, כתיב (מ"א ב:א) "ויקרבו ימי דוד למות" [בלי הזכרת 'המלך'], משום "ואין שלטון ביום המות". הרי משמעות השם 'שרה' שהיא 'שרה לכל העולם' בטלה לאחר מיתתה.

ועתה צא וחשב כמה שנים נקראה 'שרה' בשמה זה. שינוי שמה מ'שרי' ל'שרה' הי' בעת היותו של אברהם אבינו בן צ"ט שנים ושרה בת פ"ט שנים, וכיון ששרה מתה בהיותה בת קכ"ז שנים, נמצא שהאות יו"ד ניטלה מ'שרה' למשך ל"ח שנים.

"יום תרועה יהי לכם" (במדבר כט:א). במשנה (ר"ה לג): איתא: סדר תקיעות שלש של שלש שלש.

לפי התורה, חיוב תקיעות של ראש השנה הוא תשע קולות - שלש תרועות, ולכל אחת מהן - תקיעה לפנייה ותקיעה לאחריה. אלא שרבי אבהו (שם לד.) הסתפק במהות התרועה, "גנוחי גנח", וכפירש"י (שם לג): כאדם הגונח מלבו, כדרך החולים שמאריכין בגניחותיהם, וזו היא צורת השברים שאנו מכירים. או שמא התרועה היא "ילולי יליל", דהיינו כאדם הבוכה ומקונן קולות קצרים סמוכין זה לזה, וכצורת התרועה של ימינו. או שהתרועה היא שניהם יחד - גם גנוחי גנח וגם ילולי יליל.

בספר כמוצא שלל רב על ימים נוראים (עמ' קנ"ח) איתא: פנינה נפלאה אודות הספק לגבי התרועה, האם היא 'גנוחי גנח' או 'ילולי יליל', נאמרת בשמו של הג"ר אברהם נתן נטע מייזליש, אב"ד ווישניץ שבארץ ליטא ובעל 'נטע שעשועים': כתיב "שירו לו שיר חדש הטיבו גנן בתרועה" (תהלים לג:ג). ויש לתמוה על שפתח ב'שיר' וסיים ב'תרועה'?

אלא, כתב הטור בהל' פסח (ס" תע"ג) שיש לומר לבלי הפסח "ונודה לך שיר חדש", ואין לומר "שירה חדשה", כי מאחר והכוונה היא לגאולה שלעתיד, הרי גאולה זו נאמרה בלשון זכר, כפי שמבואר במדרש (ש"ר פכ"ג:א). ומקור דברי הטור בתוס' (פסחים קטז: ד"ה ונאמר).

ומעתה נפלא ביאור הפסוק "שירו לו שיר חדש" - בעת הגאולה לעתיד לבוא, ואז "הטיבו גנן בתרועה", כי רק עכשיו נעלמה מאתנו הידיעה על התרועה האמיתית, אבל לעתיד לבוא נדע, ואז נוכל לעשותה באופן הטוב ביותר!

"לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריתם איכה ירדוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה" (לב:כט). בספרו נטעי איתן (ח"ה אות ט"ז, מובא בס' ושלל לא יסור) כותב הג"ר אברהם זאקהיים, אב"ד וואליא לפרש פסוק זה, ע"פ מעשה שהי' בסוחר אחד מביאליסטוק שנסע ברכבת, ובאותו קרון ישב גם שר גדוד רוסי. כרגיל, התחילה ביניהם שיחה על דבר היהודים, ערכם ומצבם ברוסיה.

בוא וראה, אמר הסוחר לשר הגדוד, כמה גדול ערכם של היהודים: אני באתי לעיר קורסק (Kursk) בשעה שנים אחרי חצות הלילה, ומיד הבהילוני (startled me) מן המשטרה לבוא שמה, ושמה ניתנה לי פקודה לעזוב מיד את קורסק. כל כך גדול הפחד מפני יהודי אחד שבא באמצע הלילה לעיר רוסיית שיש בה כמאה אלף תושבים!

כמו כן מעת שניתנה האות יו"ד ל'יהושע' ועד לכניסתם לארץ חלפו ל"ח שנים: שילוח המרגלים ה' בשנה השניה לצאתם מארץ מצרים, ואילו עתה ערב כניסתם לארץ היו בשנת הארבעים ליציאתם ממצרים. הרי שיהושע השתמש באות יו"ד במשך ל"ח שנים.

וכיין שכן, שוב לא הקפידה תורה לקרוא לו בשמו המלא, ולכן קראו הכתוב 'הושע'.

שתמליכוני עליכם

בפרדס יוסף (ליקוטים עמ' שנ"א) מסופר על הרה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין זצוק"ל זי"ע, שבימים נוראים נצטוו מהמגיד הרה"ק ר' דוב בער ממעזריטש זצ"ל זי"ע שיעבור לפני התיבה לתפילת שחרית ויתחיל 'המלך' כנהוג. הרה"ק ר' אהרן עשה כמצות רבו, וניגש לפני התיבה אך התייפח ובכה הרבה מאד עד שבקושי הצליח להתחיל ולומר תיבת 'המלך'. אחרי התפילה שאלוהו חבריו, למה בכה כל כך הרבה לפני אמירת 'המלך'. ענה להם: בזעקתי 'המלך' נזכרתי במאמר חז"ל (גיטין נו:): אי מלכא אנא, עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי (פי', אם אמת הוא שאני מלככם, למה עדיין לא שבתם בתשובה עד עכשיו). ומרוב פחד בכיתי, סיים הרה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין זצ"ל זי"ע.

עיקר העבודה של ר"ה הוא ההמליך הקב"ה עלינו, ולכן אנו מתפללים: 'וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה'. וכן מדגישים: 'זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים', 'ותמלוך אתה לבדך על כל מעשיך וכו'', 'המלך הקדוש', 'אבינו מלכנו' וכו'. וכן הולכים אל הנהר לומר 'תשליך' מפני שהוא המקום שהיו מושחים את המלכים לרמוז שתמשך מלכותו (הוריות יב.). ועיין בקיצור שו"ע סי' קכ"ט סע' כ"א).

בשם הג"ר ישראל סלאנטער זצ"ל מובא שהרבה טועים כאשר קוראים את קריאת שמע ומתכוונים להמליך את הקב"ה על כל ד' כנפות הארץ ועל ז' הרקיעים, כי שוכחים את העיקר שהוא להמליך הקב"ה עלינו.

במשך חכמה עה"פ 'ותרועת מלך בו' (במדבר כג: כא) איתא: [במס'] ראש השנה (לב.). אלא מלכיות תלת הוא דהוין - 'ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו' (במדבר כג: כא), 'ויהי בישורון מלך' (דברים לג: ה), 'ה' ימלוך לעולם ועד' (שמות טו: יח). וכתב הגאון (הביאו הר"ן) דגמרא לאו בסידרא דקראי נקיט [לא הזכיר את הפסוקים כסדר שהם מופיעים בתורה], ולאו בדוקא נקטיה [ופשיטא דכסדרן אמרינן להו], והכי נהיג בסידורי [המחזורים מביאים את הפסוקים לפי סדרם הנכון בתורה].

וכותב המשך חכמה: ובאמת נראה דהגמרא בדוקא נקיט, דתפסו סדר 'ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד', שההוה קודם, ואחר זה העבר, ואחר זה העתיד. לכן 'ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו' - שהוא ההוה הקודם, ואחר זה 'ויהי בישורון מלך' - שהוא העבר, ואחר זה 'ה' ימלוך' - בעתיד. והטעם, שהוא מושג במצב הנוכח המבט המוחשי. [בהערות הרב קופרמן ז"ל על המשך חכמה מובאר: תפיסת הקב"ה ע"י בשר ודם היא בהירה וטובה ביותר בהוה, כלומר, כאשר האדם עוסק בדברים המוחשיים, והבנתו אינה בנויה על זכרונות מן העבר או דמיונות לקראת העתיד]. ומזה יש לו דין קדימה על העבר, שאינו רק בכח הזוכר המציין במוח מה שכבר היה. והעבר קודם להעתיד, אשר אינו מוגדר בהשכל בצירוף מדוקדק ואמיתי כהעבר, רק משוער, ועיקרו בכח המדמה וכו'. לכן הקדימה להוה, מפני שההשגה בו

נתעצמה יותר ומדויקת ואמיתית מאשר בהשגה העברה. וכן בעבר להעתיד. ולפי חזוק ההשגה וההרגשה בא סידורו כן וכו', עיי"ש.

מדברי המשך חכמה יש ללמוד שבראש השנה עיקר העבודה הוא להמליך את הקב"ה עלינו ביום ההוא - בהוה.

והנה, בנוגע לתשובה יש דגש על ההוה. אחז"ל (ב"ר פכ"א: רי) אין ועתה' אלא לשון תשובה.

בספר עלי שור איתא: בגמ' (ר"ה טז:): מובא, וא"ר יצחק, אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה, שנא' "כי שמע אלקים אל קול הנער כאשר הוא שם" (בראשית כא: יז) [ואפי' הוא עתיד להרשיע לאחר זמן]. בפי' ר"ח (שם) מובא ירושלמי: ריב"ל אמר מהאי קרא, "אם זך וישר היית" אין כתוב כאן, אלא "אם זך וישר אתה" (איוב ח:ו) [עכשיו].

וכותב העלי שור': באמת הכל תלוי בזה, כי טוב וישר אתה - עכשיו! וב'עכשיו' מקופלת התנהגותו של האדם בכל השנה. אשרי מי שהכשיר את לבבו, ברצון להתעלות ובקבלת עול מלכות שמים, שיהי' מוכן ביום הנורא של ר"ה להיות קרוב לבורא ית'. והעני ממעש במשך כל ימות השנה - כיצד הוא יעמוד לפניו? בכל זאת, פתח תקוה נפלא פותח לנו הירושלמי הנ"ל, ונדע את אשר לפנינו ביום הנורא הזה בעמדנו לפני בוראנו בראש השנה - בל נגרו במחשבותינו אחרי העבר, ובל נשוטט במאווי העתיד של חיים עושר וכבוד, אלא נמלא את ההוה להיות זך וישר - עכשיו, בהתעוררות אמיתית של קבלת עול וביאה לטהר, ויעברו עלינו שני ימי ראש השנה בלי שום חטא ומכשול במחשבה, בדיבור, ובמעשה!

בענין אכילת תפוח בליל ראש השנה

בספר מהרי"ל בהל' ראש השנה (אות ז) איתא: וטעם דאוכלין דברים מתוקים, לומר שיגזור הקב"ה עלינו שנה טובה ומתוקה וכו' באשכנז רגילין בתחילת הסעודה לאכול תפוח מתוק בדבש לומר 'תתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה'. ומהר"י סג"ל דרש דטעמא [דאוכלים דברים מתוקים בר"ה] כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים וכו'. ואמר מהר"י סג"ל שאין טעם אחד המבואר לעיל מספיק לבדו, דעדיין מ"ט למיכל תפוח - הא איכא כמה מיני מתוקים טפי. ויש ליתן טעם דרומז לשדה של תפוחים הידוע למקובלים [המרומז בפסוק: 'ויאמר ראה ריח בני כריח שדה' (בראשית כז: כז)]. [עיינן תענית (כט:)] דאיתא שם: כריח שדה של תפוחים. ועיין בתוס' שם].

ועיין בביאור הגר"א על שו"ע (או"ח סי' תקפ"ג אות ג') שעל מ"ש הרמ"א: ויש נוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש ואומרים תתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה, כותב הגר"א: תפוח - על שם 'ופריו מתוק לחכי' (שיה"ש ב: ג), וכמו שכתוב "כריח שדה", ומתרגמינן: חקל תפוחין. והי' [ברכת יצחק ליעקב] בראש השנה כידוע (וזהו רעיא מהימנא, אמור צ"ט ע"ב, פינחס רנ"ח ע"ב).

ועיין בזהר הקדוש (פ' אחרי מות ע"ד ע"א) עה"פ "ערות אביך וערות אמך לא תגלה" (ויקרא יז: ז), דאיתא שם (ע"פ הזהר הקדוש עם תרגום לשון הקדוש): ר' חייא פתח, "כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים וגו'" (שיה"ש ב: ג), את הפסוק הזה ביארו החברים, אבל כמה חביבה כנסת ישראל לפני הקב"ה שהיא משבחת אותו בזה. כאן יש להתבונן, למה היא משבחת להקב"ה בתפוח ולא בדבר אחר, או בגווניו או בריח או בטעם?

מה תפוח יש בו ריח דק מכל שאר העצים, אף הקב"ה כתוב בו "וריח לו כלבנון" (הושע יד:ז). מה תפוח טעמו מתוק, אף הקב"ה כתוב בו "חכו ממתקים" (שיה"ש ה:טז).

אבל הואיל וכתוב 'תפוח', בכל היא משבחת אותו - בגוונים, בריח, ובטעם. מה תפוח הוא רפואה לכל, אף הקב"ה רפואה לכל. מה תפוח נמצא בגוונים כמו שביארנו, אף הקב"ה נמצא בגוונים עליונים.

לז"נ מורי ורבי הגאון הרב אברהם יעקב בן הרב מאיר הכהן פאם זצ"ל - נפ' כ"ח מנחם אב תשס"א
לז"נ ר' בנימין בן הרב ר' מרדכי ז"ל שור
לז"נ מרת עטא שרה בת ר' בנימין ע"ה - נפ' כ"ג אדר א' תשס"ח

ROSH HASHANA - PARSHAS HA'AZINU
© COPYRIGHT 2024
BY RABBI MATIS BLUM Z"l

נדב בן דבורה לרפ"ש
רוחמה ליבא בת רבקה לרפ"ש
צביה חיה בת לאה ברעניא לרפ"ש
לז"נ פעסא רחל בת דבורה

“כי זכר כל המעשים לפניך בא, מעשה איש ופקודתו וכו”
(תפלת מוסף של ר"ה)

“For the memory of every creation comes before You,
the deeds of [each] man and his position ...”

What is meant by “his position”?

A Godol once observed that every person is independently held accountable for his deeds as well as for the impact they have on others. If a prominent person commits even a minor indiscretion, since he is in a position of influence and others learn from him, he is dealt with more harshly than a common person who acts similarly.

This is what is meant by “the deeds of each man and his position” - for a person is judged according to his station in life, and the more prominent he is, the greater his accountability is.

“הם קנאוני בלא א-ל כעסוני בהבליהם ואני אקניאם בלא עם וגו”
(לב: כא)

“They have been faithless to Me with a non-G-d, angering Me with their meaningless acts. Now I will be unfaithful to them with a non-nation ...”

A Godol once interpreted this Posuk homiletically as referring to those who preach secular nationalism: “They incited Me by claiming that they can exist and flourish as a people even without a belief in G-d (“בלא א-ל”). However, I will show them that this philosophy will result in the end of the Jewish people (“ח”ו) - “ואני אקניאם בלא עם” - for they will end up becoming a non-nation.

“עלה על הר העברים הזה וגו' ומת בהר אשר אתה עולה שמה וגו'
כי מנגד תראה את הארץ ושמה לא תבוא וגו'” (לב: מט-נב)

“You shall ascend this Mount Avorim ... And you shall die on the mountain that you are ascending ... For you shall see the land [of Israel] from a distance, but you may not go there ...”

The *Vilna Gaon, Z'TL'*, explained that Moshe served Hashem even with his death, for he went up to the mountain out of his own free will to fulfill the positive command of “And you shall die on the mountain that you

are ascending” and refrained from violating the negative command of “you shall not go there [to the land of Israel].”

HALACHIC DISCUSSIONS

(not to be relied upon for Halacha L'Ma'aseh)

There are many customs concerning refraining from eating nuts on Rosh Hashana and the following days.

According to the Maharil, one should not eat nuts on Rosh Hashana before *Teki'as Shofar*.

According to the Rema (O.C. 583:2), we do not eat nuts at all on Rosh Hashana.

Some do not eat them during the entire *Aseres Yemei Teshuva*. Others do not eat nuts until after *Hoshana Rabba* (Teshuvos Be'eir Moshe III:97).

The Minhag of the Chasam Sofer was to refrain from nuts just on Rosh Hashana (Mecholess Hamachanoyim, cited in Teshuva His'orerus Teshuva O.C. 373. Also, see Hagahos Chasam Sofer to O.C. 583:2).

QUESTIONS OF THE WEEK

- 1) What was blown simultaneously with the Shofar in the Beis Hamikdash on Rosh Hoshana?
- 2) If one forgot to recite *Ya'aleh V'Yovo* in *Birkas Hamazone* on Rosh Hashana, and reminded himself after he began the last Bracha, must he repeat the entire *Bentching*?
- 3) How old was Chana when she conceived Shmuel?
- 4) If a man is in doubt if he recited Birkos Hatorah, does he recite them?
- 5) If one is being exempted from a Bracha [e.g. Kiddush] by his friend, he must answer *Amein*. Does he recite *Baruch Hu U'varuch Shemo*?
- 6) If one who did not eat at all hears others *Bentching* with a *Mezuman*, what does he answer?
- 7) In the Parsha of the *Akeida*, whose mother is not mentioned until Sefer Bemidbar?
- 8) What did Yitzchok see at the *Akeida* that Avrohom did not see?
- 9) Which people that we read about on Rosh Hashana and Yom Kippur, died and merited *Techiyas Hameisim*?

- 10) For how many days was Moshe sick before he died?
- 11) Who said, "One hundred deaths and not one feeling of jealousy"? ["מאה מיתות ולא קנאה אחת"]
- 12) Which name of Hashem is alluded to in the Aliyos of Parshas Ha'azinu?
- 13) Why was Yehoshua referred to as Hosheia at the end of Parshas Ha'azinu?
- 14) How many sides does Hashem's sword contain?

ANSWERS

- 1) *Chatzotzros* [special trumpets] were blown simultaneously with the Shofar in the Beis Hamikdash on Rosh Hashana (see Rosh Hashana 26b).
- 2) If one forgets to recite *Ya'aleh V'Yavo* in *Birkas Hamazone* on Rosh Hashana, the Mogein Avraham (188:7, according to the Pri Megadim) says that he needn't repeat *Bentching*, while the Elya Rabba (ibid:8) maintains that he must. The Mateh Efraim (583:4) concurs with the view of the Elya Rabba.
- 3) According to the Midrash Shmuel (4), Chana was 130 years old when she conceived Shmuel.
- 4) If a man is in doubt if he recited *Birkas Hatorah*, he recites the Bracha of *Asher Bocher Bonu* (Mishna Berura 47:1).
- 5) If one is being exempted from reciting a Bracha by his friend, he does not recite *Baruch Hu U'Voruch Shemo* (ibid. 124:21).
- 6) If one who did not eat hears a *Mezuman*, he answers with them, but instead of reciting *Baruch She'achalnu Mishelo ...* he says, *Baruch [Elokeinu] U'Mevorach Shemo Tomid Le'Olam Vo'ed* (see Orach Chaim 198).
- 7) The donkey of Avrohom was the son of the *Ason* of Bilam (Pirkei d'Rebbi Eliezer 31).
- 8) *Malachim* (Targum Yonoson 22:10).
- 9) Yitzchok, whose *Neshama* left him and was returned at the Akeida (Pirkei d'Rebbi Eliezer 31), and Yona

ben Amitai who was the son of the *Tzorfasis* who died and was brought back to life by Eliyahu (see Melachim I:17:9-16, Midrash Shochar Tov 26:7).

- 10) Five days (Panei'ach Raza, Bechor Shor 31:14).
- 11) Moshe Rabbeinu, when Yehoshua refused to share with him what Hashem had told him (Devorim Rabba 9:5, Yalkut Shimoni 941).
- 12) According to the Panei'ach Raza (32:39), the first letters of the first six Aliyos of Parshas Ha'azinu - *הזי"ר ל"ך* - spell out a name of Hashem.
- 13) The Bechor Shor (cited in the Panei'ach Raza) explains that kings would customarily change the names of their trusted servants [eg. Yoseif, Doniel, Chananya, Mishoel and Azarya]. This is what Moshe did to Yehoshua. At the end of Moshe's life when Yehoshua was no longer Moshe's servant, his name reverted back to its original form.
- 14) 16 (see Ba'al Haturim 32:42).

NOW AVAILABLE

The sefer *נר מתתיהו* is available for purchase:

- in seforim stores
 - via shipping by emailing torahlodaas@gmail.com
 - by picking up in Monsey, Queens, or Lakewood.
- Please be in touch via email.

The sefer *מצא טוב* on *שמחות* and the set of Torah Lodaas volumes 1-5 are available for purchase. Email to purchase.

Due to many practical considerations, Torah Lodaas is only available through e-mail. Anyone who wishes to dedicate an issue or receive Torah Lodaas is asked to send his name and e-mail address to: TorahLodaas@gmail.com

The material for this issue has been reprinted from previous years